

Verslag 2012 economisch-historische activiteiten NEHA-IISG

In de in 2004 geformuleerde overeenkomst tussen het IISG en Stichting het NEHA zijn vier taken omschreven die het IISG vanaf 1 januari 2005 van het NEHA overneemt en waarover het IISG aan de Stichting het NEHA verantwoording zal afleggen. Hieronder wordt aan de hand van deze taken gerapporteerd over 2012.

1. Het behouden, uitbreiden, ontsluiten en ter beschikking stellen voor onderzoek, tentoonstelling en andere doeleinden van de verzameling van het NEHA, aangeduid als de Economisch-Historische Bibliotheek.

In 2012 is de bibliotheek op de gebruikelijke wijze aangevuld, ontsloten en aan gebruikers ter beschikking gesteld. Het acquisitiebeleid bleef in handen van drs Co Seegers. Het acquisitiebeleid op economisch-historisch terrein bleef ook in 2012 gericht op drie zwaartepunten: antiquarische werken op het gebied van handelswetenschappen en nijverheid (1400-1850), statistisch materiaal en Nederlandse bedrijfsgeschiedenis.

De wetenschappelijke collectie is gericht op de economische geschiedenis van Nederland in een brede internationale context en heeft als doel de ondersteuning van het wetenschappelijk economisch-historisch onderzoek in Nederland. Het IISG biedt daartoe naast boeken en tijdschriften diensten in digitale vorm aan (websites en databanken). De bijzondere acquisities zijn beschreven op <http://www.neha.nl/collections/aanwinsten2012.php>.

1.1 Collectie Archivalia [Bijzondere Collecties]

1. Van mevrouw A. Beek uit Barneveld kregen wij ten geschenke 'Haupt-Buch einer Kaufhandlung', een manuscript uit de jaren 1763(-1803). Het blijkt te gaan om het Kontobuch der Firma Mooyer uit Hemeringen (1763-1804, 1812). De meeste relaties zijn afkomstig uit de regio Bremen en enkele andere Duitse handelssteden. Het stuk is afkomstig uit de nalatenschap van haar man de antiquaar Johan Beek.
2. 'Memorie raeckende de waerde en kennisse van de diamanten, robijnen, peerlen, lapen besoar, muscus, amber de grijs, Reijnosters hoorn, en gutta gomba, als andere drooge waeren, om hier van het goede van het quaede te connen scheijden, mitsgaders de prijs soo als in hollandt coomen te rendeeren', geschreven rond 1700 in Amsterdam. Een interessant stuk over edelstenen met als bijzonderheid dat daarin prijzen genoemd worden.
3. Kasboek van een leerbewerker, Groot Britannië (1796-1803).
4. Kasboek, twee dissertaties en een prekenbundel, vermoedelijk afkomstig uit de kring van de familie Van Beek Calkoen (1738-1846).

1.2 Collectie antiquarische werken

In het verslagjaar kon na een lange voorbereiding de collectie van de Levensverzekeringmaatschappij “Utrecht”, in het bezit van de Stichting Kunst & Historisch Bezit ASR Nederland, in bruikleen overgedragen worden aan het NEHA. Daarmee kregen wij de beschikking over een topcollectie op het gebied van het verzekeringswezen in het algemeen en levensverzekering in het bijzonder. De oorsprong van de collectie gaat terug tot de jaren tachtig van de negentiende eeuw. Sindsdien heeft de onderneming met kennis van zaken de collectie verder uitgebreid. In 1887 verscheen de eerste gedrukte catalogus op een moment dat de collectie 800 titels omvatte. Dat aantal is in de jaren daarna alleen maar verder gegroeid. Bij de overdracht telde de collectie bijna 12.000 titels. De oudste titels dateren uit de zestiende eeuw, maar vanaf de tweede helft van de zeventiende eeuw meer specifiek over verzekeren (waaronder ‘De Waardijne van Lijffrente’ van Johan de Wit uit 1672).

Na een controle op aanwezigheid kon in de tweede helft van 2012 gestart worden met het bewerken van de titels in een spreadsheet. Dat bleek nog flink veel werk, maar op moment van schrijven van het jaarverslag ligt het deel met boeken en brochures bij de ICT om in het bibliotheeksysteem geladen te worden. Direct daarna zullen ook de tijdschriften beschikbaar komen.

Evenals in 2011 is het aantal aanwinsten in 2012 bescheiden. Belangrijkste oorzaak daarvan is het weinig omvangrijke aanbod van kwalitatief goede werken. De recessie lijkt de prijzen wat te drukken en dat weerhoudt verzamelaars werken aan te bieden.

Kern blijft de aanschaf van koopmansliteratuur, werken voor en door kooplieden in de zestiende tot achttiende eeuw. Een mooie aanvulling op de collectie is de Noorse vertaling van John Mair’s *Book-keeping methodiz’d, Det methodiske Bogholderie, eller en ordentlig Indretning af Kiøbmaends Böger efter den italienske Maade [...]* (Bergen Henrich Dedecken, 1775). De vertaling is van Jesper Vande Velde de Fine is gebaseerd op de 6de editie uit 1760 en bevat een bijlage met informatie voor lokale kooplieden en een overzicht van regels van een Kopenhaagse verzekering maatschappij (1746).

[Pellegrino BALUGANI], *Istruzione brevissima per formare con metodo qualunque scrittura in un libro doppio, coll’ esemplare dello stesso libro, e suo giornale [...]*. (Modena, Bartolomeo Soliani, 1745) 3 delen in 1 band

John Cooke, *The Compting-House Assistant: or bookkeeping made easy; being a complete treatise on merchants accompts, after the most approved method* (London, for S. Hooper, 1761)
William Gordon, *The Universal Accountant, and complete Merchant, new modelled. The sixth edition, with many essential Additions, Alterations, and Improvements. Vol I. II* (Dublin, T.Henshall, 1796) 2 delen in 1 band.

Ook op het gebied van de historische statistiek konden een aantal mooie aanvullingen verworven worden. De belangrijkste daarbij is het werk van Layton Cooke, *A Series of statistical charts shewing the fluctuations in quantity and value of the products of the soil with various ascertainments obviously influential on the husbandry of the British Empire founded on official and other authentic documents* (London: Published by the Author, [n.d., 1827?]). De uitgave omvat onder meer 15 handgekleurde grafieken van de nationale schuld, de prijs van graan, in- en

uitvoer van graan, wol, bier en hop. Het boek heeft een duidelijke verwantschap met het werk van William Playfair die geldt als pionier van de grafische verbeelding van de statistiek.

Garonne aîné, *Réflexions sur le commerce de France*; Par M. Garonnen Aîné. Sur nos manufactures. Sur les Douanes. Sur [...] (Paris : chez P. Mongie, Capelle et Compagnie, An XII-1804) 4, 134, 2 pp.

Vincent Marie Viennot, comte de Vaublanc, *Du commerce de la France en 1820 et 1821* / par M. le Comte de Vaublanc, Ministre d'Etat (Paris : chez C.-J. Trouvé, et chez Goujon, 1822). In een band met J.A. Mathieu de Dombasle, *De l'Avenir industriel de la France; un rayon de bon sens sur quelques grandes questions d'économie politique* (Nancy : Imprimerie d'Haener, s.a. [1835]).

De komst van de Utrecht collectie brengt met zich mee dat er met meer dan bijzondere aandacht gekeken wordt naar werken op het gebied van het verzekeringswezen of daarmee verbonden. Nog niet in de collectie van de Utrecht bleek J.A. Mourgue, *Observations sur les naissances, les mariages et les morts qu'il y a eu, parmi les habitants de Montpellier, pendant vingt-une années consécutives, de 1772 à 1792 inclusivement, et calculs qui en résultent sur les probabilités de la vie* Lu le 6 pluviöse an 4 (z.pl., z.n.) 33-75 p. + 4 tabellen.

1.3 De collectie (primaire) gedrukt materiaal

De collectie werd het afgelopen jaar verrijkt met een aantal kleinere en grotere schenkingen. Daaronder opnieuw verschillende aanvullingen op onze collectie jaarverslagen, documentatie over ondernemingen in Nederland, emissie-prospectussen en gedenkboeken.

1.4 Het NEHA Digitaal

Websites

De website van het NEHA is in het afgelopen jaar regelmatig bijgehouden. Nieuwe aanwinsten werden geplaatst, zowel wat kostbare boeken betreft als de lijst van aanwinsten van Bijzondere Collecties.

In 2010 is het IISG van start gegaan met een volledige herziening van de website. Een gevolg daarvan zal zijn dat de collectie van het NEHA meer geïntegreerd zal worden. In 2012 is daarmee een begin gemaakt. De Bijzondere Collecties van het NEHA (nu nog alleen toegankelijk via de site van het NEHA) zullen omgezet worden in het door het IISG gehanteerde format en via de IISG site beschikbaar komen.

Naast de eigen website onderhoudt het NEHA ook de sites van een aantal projecten: Het bedrijfsleven in Nederland in de 20ste eeuw BINT (www.bintproject.nl), van Economy and Society in the Low Countries in the Pre-Industrial Period (www.lowcountries.nl) en van de Stichting Bedrijfs geschiedenis (www.neha.nl/stichtingbg/). Voor deze laatste wordt gewerkt aan een nieuwe lay-out.

Databanken

De bibliotheek van het IISG/NEHA beschikt over enkele databanken op het gebied van de economische geschiedenis:

1. IISH List of Datafiles of Historical Prices and Wages (www.iisg.nl/hpw/)
2. Nijverheidsstatistiek van Struve en Bekaar (www.neha.nl/struve/)
3. Biografieën van Nederlandse ondernemers (www.iisg.nl/ondernemers/).

Digitalisering

In de vergadering van 17 juni 2011 besloot het bestuur het groene licht te geven aan het voorstel om de jaarboeken van het NEHA (1914-2003), inclusief de *Jaarboeken voor de geschiedenis van bedrijf en techniek* (1984-1993), het *NEHA bulletin* (1987-2003) en *Economic and Social History in the Netherlands* (1989-1996) te digitaliseren. Als gevolg van een lage prioriteit voor het project om collecties zichtbaar te maken is eind 2011 besloten om het project voorlopig stil te leggen. Daar is tot op heden geen verandering in gekomen. Doel blijft om in het jubileumjaar (2014) de inhoud van genoemde publicaties online te hebben.

1.5 NEHA collectie te zien

Van 11 oktober 2012 tot 5 mei 2013 is in Museum Boerhave te Leiden de tentoonstelling 'Leydse Weelde, Groene ontdekkingen in de Gouden Eeuw' te zien. Voor deze tentoonstelling heeft het NEHA het 'tulpenboek' ter beschikking gesteld alsmede enkele losse tekeningen van tulpen. Bij de tentoonstelling is een geïllustreerde catalogus verschenen onder de titel *Bloeiende kennis. Groene ontdekkingen in de Gouden Eeuw*.

2. Het verrichten van economisch-historisch onderzoek. Uit het KNAW-subsidie kan op het moment van overdracht 0,9 fte structurele formatie voor onderzoek betaald worden. Het IISG zal deze formatie in stand houden – voor zover als het daartoe door het KNAW-subsidie blijvend in staat gesteld wordt – en naar vermogen uitbreiden.

2.1 Bedrijfsleven in Nederland in de twintigste eeuw (BINT)

In dit grootschalige project wordt samengewerkt met collega's van de universiteiten van Utrecht, Rotterdam en Eindhoven. Meer informatie is te vinden bij www.bintproject.nl/. De inzet van IISG/NEHA-zijde in dit project bestaat vooral in de onderzoekstijd van Jacques van Gerwen, die in samenwerking met Ferry de Goey (EUR) verantwoordelijk is voor het deelproject ondernemerschap (voor details, zie www.bintproject.nl/ondernemerschap.php). Hun publicatie *Ondernemers in Nederland. Variaties in ondernemen* vormde het eerste deel in de BINT-reeks. In het verslagjaar zijn plannen ontwikkeld voor het samenstellen van een synthese nadat de afzonderlijke delen zijn gepubliceerd. Een deel van de beschikbare tijd is besteed aan het onderhoud van de website 'Biografieën van Nederlandse ondernemers' (www.iisg.nl/ondernemers/) en participatie in een tweetal biografische projecten, namelijk het 'Biografisch Portaal' (<http://www.biografischportaal.nl/>) en het project 'Biografisch Woordenboek van Nederlandse Ondernemers' (<http://www.walburgpers.nl/site>).

2.2 Migrantenondernemers in Nederland in de 19e en 20e eeuw

Het onderzoeksproject naar migrantenondernemers in Nederland in de negentiende en twintigste eeuw betreft zowel een kwantitatief als een kwalitatief onderzoek naar de economische participatie en integratie van migranten en van migrantenondernemers in het bijzonder. Hierbij zullen een drietal vergelijkingen worden gemaakt: 1) vergelijking van groepen migrantenondernemers onderling, 2) vergelijking van migrantenondernemers met autochtone ondernemers en 3) een vergelijking in de tijd. Door diverse omstandigheden, waaronder het uitblijven van externe financiering, staat dit project momenteel 'on hold'.

2.3 Slavernij-project

In het verslagjaar is gewerkt aan een nadere uitwerking van plannen voor een onderzoek naar de economische impact van de trans-Atlantische handel op de economische ontwikkeling van Nederland in de vroeg moderne tijd (1600-1800). Wellicht als geen ander onderwerp heeft het thema trans Atlantische handel, waarvan de slavenhandel en de exploitatie van slavenarbeid een integraal onderdeel uitmaken, sterke raakvlakken met de onderzoeksprojecten Global Labour History, Global Economic History, globale migratie en latere vormen van slavernij. In het beoogde onderzoek staat centraal: wetenschappelijk inzicht krijgen in de economische impact van de trans Atlantische handel, in de slavenhandel en overige aan slavernij gerelateerde kapitaalaccumulatie in West Indië op Nederland in de periode 1600-1800 in het bijzonder. Leidende vragen daarbij zijn: wat is de aard en de omvang geweest van deze handel? Welke impact heeft deze handel gehad op de economische ontwikkeling van Nederland? Wie hebben aan deze handel verdiend? En wat deden ze met de opbrengsten? In het verslagjaar is een projectvoorstel ingediend bij NWO. Bij de uitwerking van de plannen zijn naast Jacques van Gerwen namens het IISG ook Ulbe Bosma en Filipa Ribeiro da Silva betrokken. Het project biedt bovendien interessante mogelijkheden tot samenwerking met onder prof. dr. H. den Heijer van de Rijksuniversiteit Leiden en prof.dr. C.A. Davids van de Vrije Universiteit in Amsterdam.

2.4 Clio Infra

In 2010 is door NWO een subsidie toegekend aan het project Clio Infra, waarvan Jan Luiten van Zanden de hoofdaanvrager en het IISG de penvoerder is. Het project ging op 1 januari 2011 van start. Inmiddels heeft Clio Infra een aantal onderling verbonden databases tot stand gebracht met gegevens over wereldwijde sociale, economische en institutionele indicatoren over de afgelopen vijf eeuwen, met speciale aandacht voor de afgelopen 200 jaar. Die indicatoren maken onderzoek mogelijk naar de lange termijn ontwikkeling van wereldwijde ongelijkheid.

Sommige landen zijn in het (recente) verleden rijk geworden, andere zijn arm gebleven. Nieuwe theoretische inzichten in de economie – zoals de nieuwe institutionele economie, nieuwe economische geografie en nieuwe groeitheorie – en de opkomst van globale economische en sociale geschiedenis betekenen dat deze processen op wereldschaal bestudeerd kunnen en moeten worden. Het vraagstuk van wereldwijde ongelijkheid kan alleen onderzocht worden op basis van wereldwijde data over de patronen van economische performance en hun oorzaken. Tot voor kort ontbraken voor een aantal van de belangrijkste indicatoren deze datasets. Clio Infra is bezig in deze leemte te voorzien. Datasets zijn of worden verbeterd of gecreëerd over, bijvoorbeeld, de levensstandaard, menselijk kapitaal, en culturele en politieke instituties. Economisch- en sociaal-historici uit de hele wereld werken samen in thematische collaboraties, om hun kennis over de relevante indicatoren van economische performance en zijn oorzaken te verzamelen en te delen. De bijeengebrachte data worden gestandaardiseerd, geharmoniseerd en geconserveerd voor toekomstig gebruik. Nieuwe indicatoren om ongelijkheid te bestuderen worden ontwikkeld. De datasets zijn toegankelijk via een centrale website, die ook mogelijkheden tot visualisatie van de gegevens biedt. In het verslagjaar is een demoversie van deze website gelanceerd.

De subsidie van NWO bedraagt 1.423.000 euro. Het totale project budget is 2.700.000 euro. Medeaanvragers zijn Peter Doorn (DANS), Lex Heerma van Voss (Huygens ING) en Jan Kok (Radboud Universiteit Nijmegen). Data worden ook verzameld door de universiteiten van Utrecht, Groningen en Tübingen. Vanuit het IISG is Karin Hofmeester verantwoordelijk voor het project. De centrale coördinatie van het project is in handen van postdoctoraal onderzoeker Reinoud Bosch. Naast zijn coördinatiewerk is hij in 2011 begonnen met het opzetten van een dataset met financiële gegevens. Op 1 september 2011 is een tweede postdoc aangesteld, Filipa Ribeiro da Silva. Zij heeft zich tot haar vertrek op 31 december 2012 bezig gehouden met datasets over demografie en urbanisatie.

In 2012 werden in het kader van Clio Infra conferenties en workshops georganiseerd over de volgende onderwerpen: demografie, dimensies van welzijn, ongelijkheid op wereldschaal, duurzaamheid, en de lange termijn ontwikkeling van reële lonen op wereldschaal. Daarnaast werd het project gepresenteerd bij de volgende instellingen en conferenties: OECD, Harvard, Center for Financial Stability, European Social Science History Conference (University of Glasgow), World Economic History Congress (Stellenbosch University), and SASE (MIT). Voor meer informatie, zie <http://www.clio-infra.eu>.

2.5 Phd-project binnen het Clio Infra project

Gerelateerd aan Clio-Infra is bij het SNS-Reaal fonds een aio-post aangevraagd en verkregen voor onderzoek naar levensstandaard en handel in het Nederlandse koloniale rijk in Azië (en Zuid Afrika) in de zeventiende en achttiende eeuw. Hierbij wordt gebruik gemaakt van gegevens over lonen en prijzen uit de VOC archieven.

In het kader van dit project heeft Pim de Zwart (de promovendus op dit project) in 2012 een artikel gepubliceerd over demografische ontwikkelingen, arbeid en de levensstandaard in achttiende-eeuws Sri Lanka (verschenen in de *Indian Economic and Social History Review*). Verder heeft De Zwart in 2012 een aantal presentaties gegeven. Over de lange-termijn ontwikkelingen van de reële lonen in Zuid Afrika op de *European Social Science History Conference* in Glasgow, Schotland (april), de *African Economic History Network Workshop* en het *XVth World Economic History Congress* in Stellenbosch, Zuid Afrika (juli). Een presentie in Amsterdam op de *Workshop Global Labour Relations* over de ontwikkeling van arbeidsverhoudingen tussen 1650 en 1800 in Sri Lanka en over reële lonen als graadmeter van de levensstandaard in algemene zin op de CLIO-INFRA / OECD workshop *Global well-being: a long-term perspective since 1820* in Utrecht (oktober). Ten slotte heeft De Zwart in november op het IISG een workshop georganiseerd getiteld *The Global and Long-term Development of Real Wages: Methods, Problems and Possibilities*, waar hij ook zijn werk over Java (samen met Jan Luiten van Zanden) gepresenteerd heeft.

Projectleider: Jan Luiten van Zanden, medebegeleiders: Lex Heerma van Voss en Elise van Nederveen Meerkerk
Uitvoerder: Pim de Zwart
Looptijd: 2010-2014
Fte: 1,0

2.6 GIGA

Het onderzoeksproject *Giving in the golden Age* is gefinancierd door NWO (500.000 euro). Het programma wordt geleid door Marco van Leeuwen en Lex Heerma van Voss.

De liefdadigheid van de Nederlandse Republiek was spreekwoordelijk. Buitenlanders kwamen de armenhuizen, weeshuizen, gasthuizen en andere liefdadige instellingen bewonderen. Historici zijn het met de toenmalige buitenlandse reizigers eens dat het hier een bijzondere prestatie betrof. Nergens in Europa, en waarschijnlijk nergens ter wereld, werd zoveel geld aan liefdadige instellingen gegeven als in de Republiek. De rijkdom van de Republiek was daarvoor een voorwaarde, maar voldoet niet als verklaring. In het programma *Giving in the Golden Age wordt* zal het hele scala van giften onderzocht worden.

Vrijwel anonieme collectes op straat en in kerken worden onderzocht door promovenda Daniëlle Teeuwen (1,0 fte, sinds 1 oktober 2010), testamenten van middelgrote tot rijke gevers door postdoc Elise van Nederveen Meerkerk (0,8 fte) en de grote giften die nodig waren om 230 hofjes te stichten door postdoc Henk Looijesteijn (0,8 fte). Dit complex van bronnen geeft ook informatie die het mogelijk maakt om alle verklaringen voor de Nederlandse gulheid te toetsen. Bijvoorbeeld informatie over de gevers, hun motieven en de aard van hun giften. Dit zal als afronding van het programma gebeuren door Marco van Leeuwen. De bronnen zijn zowel kwantitatief als kwalitatief.

In 2012 hebben de verschillende projectmedewerkers aspecten van hun projecten op diverse plaatsen gepresenteerd. Hoogtepunten waren de presentaties van Henk Looijesteijn, Elise van Nederveen Meerkerk en Daniëlle Teeuwen op de 9de *European Social Science History Conference* in april te Glasgow, de 44ste Datini Conference te Prato, eveneens in april, en de *World Economic History Conference* te Stellenbosch in juni. Tevens verschenen enkele publicaties, in het bijzonder een gezamenlijk themanummer voor het internationale peer-reviewed tijdschrift *Continuity and Change*, dat in de zomer van 2012 (27:2 (Summer 2012)) is

verschenen. Verder verscheen 'Almshouses in England and the Dutch Republic *circa* 1350-1800: a comparative perspective', *Journal of Social History* 45:4 (Summer 2012), door Henk Looijesteijn in samenwerking met de Engelse historicus Nigel Goose. Elise van Nederveen Meerkerk heeft per 1 april 2012 haar aandeel aan dit project afgerond met een mooie oogst aan artikelen. Henk Looijesteijn rondde zijn postdoc onderzoek af per 1 september 2012.
Fte's: 2,0

3. Het scheppen van mogelijkheden tot publicatie van onderzoeksresultaten van economisch-historisch onderzoek en andere informatie die voor de economische geschiedenis relevant is, onder meer in boeken, tijdschriften, op het web of in elektronische discussielijsten.

Ook in 2012 heeft Amsterdam University Press (AUP) in opdracht van het NEHA/IISG het *Tijdschrift voor Sociale en Economische Geschiedenis* uitgegeven. Begunstigers van het NEHA ontvingen vier nummers. De inhoudsopgaven en de artikelen zijn te vinden op www.tseg.nl.

In 2012 verschenen 11 reguliere artikelen, 1 recensie-artikel en er werden 2 debatten gevoerd over eerder verschenen artikelen. Ook werd de afscheidsrede van Wantje Fritschy gepubliceerd en verscheen er een artikel over buitenlandse tijdschriften opgesteld door Oscar Gelderblom en Manon van der Heijden. Daarnaast zijn er 38 recensies gepubliceerd.

Tijdens de redactievergaderingen, afwisselend gehouden in Antwerpen, Amsterdam, nogmaals Antwerpen en Leiden is herhaalde malen de overgang van het TSEG naar Open Access besproken. Door het uitblijven een Call voor financiering door NWO en door wisselingen in de directie van zowel AUP als IISG zijn concrete plannen om te komen tot Open Access publicatie voorlopig opgeschort.

Aan het begin van het verslagjaar werd de redactie gevormd door Ariadne Schmidt (voorzitter, Universiteit Leiden), Ewout Frankema (Universiteit Wageningen), Jacques van Gerwen (NEHA/IISG), Frank Schipper (Universiteit Leiden), Jaco Zuiderduijn (Universiteit Utrecht), Ilja van Damme (Universiteit Antwerpen), Jeroen Deploige (Universiteit Gent), Anne Winter (Vrije Universiteit Brussel) en Patrick Pasture (Universiteit Leuven). In de loop van het verslagjaar hebben Jeroen Deploige en Patrick Pasture de redactie verlaten en zijn Isabelle Devos (Universiteit Gent) en Yves Segers (Universiteit Leuven) tot de redactie toegetreden. Astrid Verburg (IISG) verzorgt het redactiesecretariaat.

4. *Het bevorderen van (debat over) de economische en bedrijfsgeschiedenis in de ruimste zin van het woord door onder meer jaarlijks minstens een bijeenkomst te beleggen ten behoeve van de leden/begunstigers van het NEHA en andere belangstellenden in de economische geschiedenis.*

4.1 NEHA Studiedag

De jaarlijkse NEHA-studiedag werd dit jaar georganiseerd in samenwerking met het N.W. Posthumus Instituut en vond plaats op 15 juni 2012. De studiedag had als thema het bedrijfsleven in Europa en Azië, een vergelijkend perspectief. Op de studiedag werden inleidingen verzorgd door Frans-Paul van der Putten (Clingendael), Nederlandse ondernemingen in China in de eerste helft van de 20e eeuw, Alexander Claver (Ministerie van Defensie), Chinees bedrijfsleven over de grens; een case uit de eerste helft van de 20e eeuw, Gerarda Westerhuis (Universiteit Utrecht), Van lokaal naar wereldwijd bankieren; het bankwezen in Duitsland, Nederland en Japan en Bram Bouwens (Universiteit Utrecht), Business in Europe and Asia in the 20th century (BEAT): vergelijkend onderzoek naar regionale concurrentie.

4.2 Workshop Asian Mercantile Networks 6-7 September 2012

Deze door Ulbe Bosma in samenwerking met Tony Webster georganiseerde workshop had een tweeledig doel. In de eerste plaats het voorbereiden van een edited volume dat een state of the art inzicht geeft in het onderwerp van mercantile networks in Azië en op een zodanige wijze dat deze bruikbaar is voor het academische onderwijs en in de tweede plaats het versterken van de samenwerking tussen Europese en Oost-Aziatische (met name Japanse) onderzoekers op dit terrein. Tijdens de tweedaagse workshop zijn de volgende onderwerpen gepresenteerd: *Tony Webster*: 'Crises and Evolution of British-Asian Mercantile Networks in Asia c1780-1900'; *Roger Knight*: 'Rescued from the Myths of Time: A Re-appraisal of European Mercantile Houses in mid-Nineteenth Century Java, c. 1830-1870'; *Heather Sutherland*: 'Makassar's Business: networks, markets and state, 18th-21stC. Case studies in Context'; *Gerrit Knaap*: 'The port of Semarang circa 1775: An early modern regional emporium under colonial rule'; *Andreas Zangger* 'Asian chops and Western trademarks'; *Christof Dejung*: 'Transcending the Empire. The colonial cotton economy in India and the problem of quality'. *Nicole Keusch*: 'Japanese prostitutes in Zanzibar: An Asian-African encounter in a colonial context'; *Peter Post* 'A Chinese-Japanese Vanguard in Colonial Southeast Asia: Tsutsumibayashi Kazue and Kwik Djoeng Eng (Guo Chun Yang)'; *Ferry de Goey*: 'Connecting oceans: Western merchants and diplomats in the East Asian Foreign Settlements (c. 1850-1890)'; *Tomotaka Kawamura*: 'British Overseas Banks and Southeast Asia's Regional Economy in the Late Nineteenth Century' en *Alex Claver*: 'Armenian traders in the Netherlands Indies during the late colonial period'.

Wat betreft het eerste punt. Met Cambridge University Press is afgesproken dat zij in december 2012 een book proposal krijgen, waarbij Tony Webster en Ulbe Bosma optreden als redacteurs. Wat betreft het tweede. Webster is op dit moment bezig om een voorstel voor de Japans-Britse Daiwa Foundation (<http://www.dajf.org.uk/>) te ontwikkelen, waarin Ulbe Bosma als Europese mede-aanvrager optreedt.

4.3 Bijzonder hoogleraarschap

Sinds 1994 is aan het NEHA de bijzondere leerstoel ‘Bedrijfsgeschiedenis inclusief de sociale aspecten’ verbonden. Vanaf 1 januari 2012 wordt deze leerstoel bekleed door prof.dr. J.P.B. Jonker (zie bijgaand separaat verslag).

Het curatorium van deze leerstoel is als volgt samengesteld: prof. dr. J.L. van Zanden (voorzitter), dr. B.M.A. de Vries namens het College van Bestuur, prof. dr. H.F.K. van Nierop namens de Faculteit der Geesteswetenschappen en J.L.J.M. van Gerwen (secretaris).

Samenstelling NEHA bestuur in 2012

Prof. dr J.L. van Zanden, voorzitter (2015, tweede termijn), dr M. van Tielhof, secretaris (2014, eerste termijn), drs J.A. de Jongh AAG, penningmeester (2013, eerste termijn) en prof. dr A. Knotter (2015, eerste termijn). In het verslagjaar is prof.dr. A. Knotter, prof. Paul M. Klep opgevolgd.

Samenstelling Raad van Advies in 2012

Dr J. Barendregt (2013), drs T. de Graaf (2015), dr F. de Goey (2014), dr M. Polak (2013), drs G. Terpstra (2013) en drs H. van Weeren (2015).

Bijlage Publicaties

In 2012 verschenen onder meer de volgende economisch-historische publicaties:

Ulbe Bosma [with E. van Nederveen Meerkerk and A. Sarkar] (eds), *Mediating Labour. Worldwide Labour Intermediation in the Nineteenth and Twentieth Centuries*. Cambridge: Cambridge University Press.

Ulbe Bosma [with E. van Nederveen Meerkerk and A. Sarkar] (eds), *International Review of Social History*, vol 57, no 20 (Special Issue *Intermediaries of Labour. Indirect Recruitment of Free and Forced Workers around the World*). Cambridge: Cambridge University Press, 252 pp.

Ulbe Bosma [with E. van Nederveen Meerkerk and A. Sarkar], 'Mediating Labour: an Introduction', *ibid.*, 1-15.

Ulbe Bosma [with J. Curry-Machado], 'Two Islands, One Commodity: Cuba, Java and the Global Sugar Trade (1790 – 1930)', *New West Indian Guide*,

Ulbe Bosma [with J. Lucassen and G. Oostindie] (eds), *Postcolonial Migrants and Identity Politics*. New York: Berghahn. 259 pp.

Ulbe Bosma [with J. Lucassen and G. Oostindie], 'Introduction. Postcolonial Migrations and Identity Politics: Towards a Comparative Perspective', in: *ibid.*, 1-22.

Ulbe Bosma, 'Cane Sugar and Unlimited Supplies of Labor in the 1930s: New Thinking and the Origin of Development Economics', in: M. van der Linden and L. Lucassen (eds), *Working on Labor. Essays in Honor of Jan Lucassen*. Leiden: Brill, 371-394 [Studies in Global Social History, 9].

Ulbe Bosma (ed.), *Post-colonial Immigrants and Identity Formations in the Netherlands*. Amsterdam: Amsterdam University Press, 244 pp.

Ulbe Bosma, 'Introduction'. in: *ibid.*

Ulbe Bosma, 'Why is There no Postcolonial Debate?', in: *ibid.*

Ulbe Bosma, 'European Imperialism and Migration to Asia', in: I. Ness (ed.), *Encyclopedia of Global Human Migration*. Wiley-Blackwell.

Ulbe Bosma, 'From Luxury to Bulk: India and the Emerging Global Sugar Market', in: *Edition colloque 'Luxes et internationalisation'*. Neuchatel.

Ulbe Bosma, 'Dutch Imperial Anxieties about Free Labour, Penal Sanctions and the Right to Strike', in: A. Stanziani (ed.), *Labour constraints in Asia and Europe, 17th-20th century*. Leiden: Brill.

Ulbe Bosma, 'The Dutch Colonial Empire', in: M. Gehler and R. Rollinger (eds), *Imperien und Reiche in der Weltgeschichte. Epochenübergreifende und globalhistorische Vergleiche*.

Lex Heerma van Voss & Marco H.D. van Leeuwen, 'Charity in the Dutch Republic: an introduction', *Continuity & Change* 27.2 (2012), Special Issue: Giving in the Golden Age: Charity in the Dutch Republic, 175-197.

Marco H.D. van Leeuwen, 'Giving in early modern history: philanthropy in Amsterdam in the Golden Age', *Continuity & Change* 27.2 (2012), Special Issue: Giving in the Golden Age: Charity in the Dutch Republic, 301-343.

Henk Looijesteijn, 'Funding and founding private charities: Leiden almshouses and their founders, 1450-1650', *Continuity & Change* 27.2 (2012), Special Issue: Giving in the Golden Age: Charity in the Dutch Republic, 199-239.

Elise van Nederveen Meerkerk, 'The will to give: charitable bequest, inter vivos gifts and community building in the Dutch Republic, c. 1600-1800', *Continuity & Change* 27.2 (2012), Special Issue: Giving in the Golden Age: Charity in the Dutch Republic, 241-270.

Elise van Nederveen Meerkerk [with U. Bosma and A. Sarkar] (eds), *Mediating Labour. Worldwide Labour Intermediation in the Nineteenth and Twentieth Centuries*. Cambridge: Cambridge University Press.

Elise van Nederveen Meerkerk [with U. Bosma and A. Sarkar] (eds), *International Review of Social History*, vol 57, no 20 (Special Issue *Intermediaries of Labour. Indirect Recruitment of Free and Forced Workers around the World*). Cambridge: Cambridge University Press, 252 pp.

Elise van Nederveen Meerkerk [with U. Bosma and A. Sarkar], 'Mediating Labour: an Introduction', *ibid.*, 1-15.

Elise van Nederveen Meerkerk [with A. Schmidt], 'Reconsidering the 'First Male Breadwinner Economy'. Long-term Trends in Female Labor Force Participation in the Netherlands, c. 1600-1900', *Feminist Economics*, vol 18, no 4, 69-96.

Elise van Nederveen Meerkerk [with A. Schmidt and M. van der Heijden], 'Repliek "Terugkeer van het patriarchaat? Vrije vrouwen in de Republiek"', *Tijdschrift voor sociale en economische geschiedenis*, vol 9, no 2, 69-72.

Elise van Nederveen Meerkerk, 'The Will to Give: Charitable Bequests, Inter Vivos Gifts and Community Building in the Dutch Republic', *Continuity and Change*, vol 27, no 2, 241-270.

Elise van Nederveen Meerkerk, 'Vrouwenarbeid en de organisatie van de textielproductie in de Republiek der Verenigde Nederlanden (ca. 1580-1795)'. *Textielhistorische bijdragen*, vol 52, 90-115.

Elise van Nederveen Meerkerk, 'Fare storia globale del lavoro', in: C. De Vito (ed.), *Global Labour History. A storia del lavoro al tempo della "globalizzazione"*. Verona: Ombra Corte, 108-140.

Elise van Nederveen Meerkerk, [with M. van der Heijden and A. Schmidt], 'Religion, Economic Development and Women's Agency in the Dutch Republic', in: F. Ammannati (ed.), *Religion and Religious Institutions in the European Economy, 1000-1800. Atti della "Quarantatreesima Settimana di Studi" 8-12 maggio 2011*. Firenze: Firenze University Press, 543-562.

Elise van Nederveen Meerkerk, 'The First "Male Breadwinner Economy"? Dutch Married Women's and Children's Paid and Unpaid Work in Western European perspective, c. 1600-1900', in: M. van der Linden and L. Lucassen (eds), *Working on Labor. Essays in Honor of Jan Lucassen*. Leiden: Brill, 323-352. [Studies in Global Social History, 9]

Filipa Ribeiro da Silva [with C. Antunes], 'Amsterdam Merchants in the Slave Trade and African Commerce, 1580s-1670s', *Tijdschrift voor sociale en economische geschiedenis*, vol 9, no 4, 3-30.

Filipa Ribeiro da Silva, 'Forms of Cooperation between Dutch-Flemish, Sephardim and Portuguese Private Merchants for the Western African Trade within the Formal Dutch and Iberian Atlantic Empires, 1590-1674', *Portuguese Studies*, vol 28, no 2, 159-172.

Filipa Ribeiro da Silva, 'Dutch Trade with Senegambia, Guinea and Cape Verde, c. 1590-1674', in: T. Green (ed.), *Brokers of Change: Atlantic Commerce and Culture in Precolonial Western Africa*. Oxford: British Academy: Oxford University Press, 125-148. [Proceedings of the British Academy].

Matthias van Rossum [with K. Fatah-Black], 'Wat is winst? De economische impact van de Nederlandse trans-Atlantische slavenhandel', *Tijdschrift voor Sociale en Economische Geschiedenis*, vol 9, no 1, 3-29.

Matthias van Rossum [with K. Fatah-Black], 'Een marginale bijdrage? Van 'winstgevendheid' naar de economische impact van de Nederlandse trans-Atlantische slavenhandel', *Tijdschrift voor Sociale en Economische Geschiedenis*, vol 9, no 4, 71-78.

Daniëlle Teeuwen, 'Collections for the poor: monetary charitable donations in Dutch towns, c. 1600-1800', *Continuity & Change* 27.2 (2012), Special Issue: Giving in the Golden Age: Charity in the Dutch Republic, 271-299.

Pim de Zwart, 'Population, Labour and Living Standards in Early Modern Ceylon: an Empirical Contribution to the Divergence Debate', *Indian Economic & Social History Review*, vol 49, no 3, 365-395.